

Zie ginds komt de live-uitzending

"Een onderzoek naar de geschiedenis van het
uitzenden van de Sinterklaasintocht"

Esther Vogel	3348083
Cursus:	Bachelor eindwerkstuk
Docent:	Judith Keilbach
Onderwerp:	Liveness

Voorwoord

Voor u ligt mijn bachelorscriptie over de geschiedenis van het uitzenden van de Sinterklaasintocht. Deze scriptie dient ter afsluiting van mijn bachelor binnen de opleiding Theater-, Film- en Televisiewetenschappen. Na het succesvol afronden van dit traject hoop ik komend opleidingsjaar aan de master Film- en Televisiewetenschappen te beginnen.

Ik wil graag mijn dank betuigen aan Judith Keilbach voor haar hulp en feedback. Tevens wil ik mijn dank uitspreken aan het instituut Beeld en Geluid in Hilversum waar ik vele uren beeld materiaal heb kunnen bekijken.

Utrecht, 27 januari 2011

Inhoud

VOORWOORD	- 2 -
INLEIDING	- 4 -
1 POLYGOON.....	- 7 -
1.1 VROEGERE TIJDEN	- 7 -
1.2 DE ONTWIKKELING TIJDENS DE VROEGERE JAREN	- 9 -
2 TELEVISIE	- 10 -
2.1 DE SINT VOOR HET EERST OP TV	- 10 -
2.2 LIVE EN KLEURRIJK	- 11 -
2.3 DE INTOCHT; EEN VERHAAL OP ZICH	- 13 -
3 DE INTOCHT; EEN CEREMONIEEL MEDIA EVENEMENT	- 15 -
4 DE INTOCHT DOOR DE DECENNIA HEEN.....	- 18 -
LITERATUUR	- 20 -
BRONNEN.....	- 21 -

Inleiding

We vieren in Nederland al meer dan zevenhonderd jaar Sinterklaas. Door de jaren heen is de vorm waarop het gevierd wordt veranderd. In de Middeleeuwen zette men bijvoorbeeld de schoen in de kerk en er was kermis of een straatfeest. Nu eren we Sinterklaas meestal thuis. Op vijf december is het pakjesavond, nummer een in de lijst van meest genoemde tradities. Snoep uitdelen deden we vroeger en dat doen we nog steeds. Maar de stoomboot is er bijvoorbeeld pas sinds 1850.¹ Sint Nicolaas zelf is dan ook al heel oud. Zeventienhonderd jaar geleden is hij bisschop van Myra. Hij verricht allerlei wonderen voor arme meisjes en voor scholieren, maar ook voor zeelieden en handelaren. En voor vrouwen die een man zoeken. Sint-Nicolaas heeft al eeuwen een groot hart en is een gulle geveer.²

Ieder jaar komt de goedheiligman aan met zijn stoomboot in Nederland. En ieder jaar weer kijken vele mensen naar de intocht op televisie. Tegenwoordig is het heel normaal dat we de Sint kunnen volgen tijdens het laatste stukje van zijn reis op weg naar Nederland. Maar dit is niet altijd zo geweest. Sinds 1921 begon men met het kort in beeld brengen van de intocht. Pas in de jaren veertig werd er een korte verhalende samenvatting van de intocht meegenomen tijdens het polygoonjournaal. Maar niet alleen de intocht van de Sint werd in beeld gebracht met het polygoonjournaal, ook de aftocht. Want de aftocht, zo stelt Polygoon, was nogal anoniem.

‘Sint-Nicolaas is na een verblijf van enkele weken in ons land weer naar Spanje teruggekeerd. Het is een ongezellige traditie geworden dat de goedheiligman, die altijd met zoveel pracht en praal wordt ingehaald, steeds weer met de stille trom vertrekt[...] Daarom hebben wij zijn vertrek nu ‘ns gefilmd. Een enkel kind met een slecht geweten en een handjevol kinderen met een goed geweten deden hem uitgeleide. Hij gaat nu van zijn vermoeienissen uitrusten en nieuwe rijmwoorden verzamelen voor zijn vermaarde sonnetten.’³

---

¹ VPRO. “Zie ginds komt de filmploeg.” [2010]

VPRO.nl – 19-11-2010 <http://geschiedenis.vpro.nl/artikelen/19946825/>

² Museum Catharijneconvent. “Infoblad Sint-Nicolaas.” [2009]

Museum Catharijneconvent.nl – 19-11-2010 <http://denhelder.okkn.nl/fman/106.pdf>

³ Polygoon bioscoopjournaal 1941. *Weeknummer onbekend..* ToBis Hollandsch Nieuws, 1941.

Sinds jaar en dag wordt er dus al verslag gedaan van de intocht van Sinterklaas. Echter is het hedendag niet enkel meer een verslag te noemen. De intocht van de Sint is tegenwoordig uitgegroeid tot een ware live show. Tijdens de intocht in 2010 keken 2,1 miljoen mensen van drie jaar of ouder. Dat is het hoogste aantal sinds 2005 toen er 2,4 miljoen mensen keken.⁴ Ook gaan jaarlijks veel mensen de straat op om zelf aanwezig te zijn bij de intocht. Deze verschuiving van polygoon naar live televisieshow kent een lange weg. In dit onderzoek zal deze verschuiving dan ook centraal staan.

Ik zal ik dit onderzoek de geschiedenis van de Sinterklaasintocht belichten zoals deze werd uitgezonden door verschillende media. Hetgeen ik verwacht te ontdekken in de ontwikkeling van de Sinterklaasintocht is dat er zowel technologische als maatschappelijke veranderingen invloed hebben gehad op de verandering van de manier van uitzenden van de Sinterklaasintocht. Vanuit deze theorie zal ik mijn onderzoek dan ook opbouwen. Toch zal ik niet uitgaan van deze maatschappelijke veranderingen. Ik zal met name de techniek bestuderen en daarbij vergelijken hoe de vormgeving is veranderd. In dit geheel zal ik enkele kleine maatschappelijke gebeurtenissen meenemen.

De hoofdlijn van dit werkstuk zal dus zijn de technische veranderingen in kaart te brengen. Hierbij is het van belang dat de geschiedenis goed belicht wordt. Ik zal dan ook beginnen met de geschiedenis van het polygoonjournaal. Een belangrijk aspect hierbij is de Tweede Wereldoorlog. Hieraan zal dan ook kort aandacht besteed worden. Vervolgens zal ik doorgaan in volgorde zoals deze zich voordeed in onze geschiedenis, de televisie-uitzendingen.

De ontwikkeling van de televisie heeft niet ineens een grote sprong gemaakt, maar heeft geleidelijk plaats gevonden. Deze ontwikkeling is ook duidelijk terug te zien aan de uitzendingen van de Sinterklaasintocht. Ik zal den ook beginnen met de beginjaren van televisie, vervolgens zal ik mij richten op de verschuiving van zowel zwart-wit televisie naar kleuren televisie en de sprong naar het live uitzenden van de intocht. Als laatste in de ontwikkeling zal ik de hedendaagse uitzending van de intocht bespreken.

In het hoofdstuk dat daarna volgt zal ik belichten hoe de intocht qua populariteit is gegroeid. Hierbij zal ik dan ook het boek *Media events: The live broadcasting of history* gebruiken van Daniel Dayan en Elihu Katz, om te bekijken of de intocht binnen de beschrijving

---

⁴ Publieke Omroep. "Kijkcijfers intocht Sinterklaas in jaren niet zo hoog." [2010] *mediacourant.nl* – 19-11-2010 <http://www.mediacourant.nl/?p=89370>

van een zogenaamd media-event valt, of dat het een andere vorm heeft aangenomen. Uiteindelijk zal ik in het laatste hoofdstuk een overzicht geven van alle bevindingen die tijdens mijn onderzoek naar voren zijn gekomen. Hierbij zal ik dus een duidelijk overzichtelijke verschuiving weergeven van het uitzenden van de Sinterklaasintocht. Tevens zal ik de conclusie trekken of enkel technologische aspecten invloed hebben gehad op de veranderingen in uitzenden van de Sinterklaasintocht, of dat ook maatschappelijke aspecten invloed hebben gehad.

1 Polygoon

1.1 Vroegere tijden

Donkere beelden met het geluid van het afspelen van een oude filmspoel, ik moet goed kijken wat het beeld eigenlijk laat zien. Maar de witte vlek van Sint Nicolaas zijn baard is dan duidelijk herkenbaar. Het polygoon journaal uit 1924 laat maar liefst 56 seconden zien hoe de Sint aankomt in Nederland. Zwaaiend naar de kinderen stapt hij vervolgens op zijn paard om zijn intreden in het land te maken.⁵

Neerlandsnieuws en *Wereldnieuws* waren de namen voor de polygoonjournaals waarmee de Filmfabriek de bioscoopbezoeker vermaakte en informeerde. Dit alles gebeurde al vanaf de twintigste eeuw. Al was het in de beginjaren enkel een vorm van informeren, en kreeg het later ook de functie te vermaken. In de begin jaren waren de items vooral kort, bondig en zonder geluid. Ook waren opnames vaak donker en van erg slechte kwaliteit. Maar toch spraken de beelden voor zich. "Waar zij niet zijn, is niets te doen" was het motto van Polygoon.⁶ Oftewel, als het niet gefilmd was, was het niet gebeurd.

In de jaren dertig begon men met het gebruiken van tussentitels om de kijker beter te laten begrijpen waar hij naar zat te kijken. Er was toen wel geluid aanwezig bij de film, maar dit was vaak slecht. Muziek en gesproken tekst vielen soms weg. De tussentitels konden de kijker daarom precies informeren waar hij naar zat te kijken en wat er in beeld gebeurde.⁷

Pas vanaf de jaren veertig werd kort gesproken commentaar, van betere kwaliteit, toegevoegd aan de beelden. De filmpjes waren nog steeds kort en bondig, en het gesproken commentaar diende dan ook enkel om de kijker te informeren wat er gebeurde in beeld. Tussentitels waren dan ook volledig verdwenen. Zo ook het journaal waarbij ook verslag wordt gedaan van de intocht van de Sint in 1945. Het item over de intocht duurde slechts 1.06 minuten. Hierin was te zien hoe de Sint aankwam met zijn boot, uitstapte op de kade en vervolgens op zijn

---

⁵ Polygoon Hollands nieuws 1924. *Weeknummer 23-21*. ToBis Hollandsch Nieuws, 1924.

⁶ Beeld en geluid. "Geschiedenis van de Polygooncollectie."

Beeldengeluid.nl – 25-01-2011

http://www.beeldengeluid.nl/template_subnav.jsp?navname=polygoon_geschiedenis&category=collectie_informatie

⁷ Polygoon Hollands nieuws 1935. *Weeknummer 35-48*. ToBis Hollandsch Nieuws, 1935.

paard stapte om zijn intocht in het land te maken. Dit alles gebeurde onder muzikale begeleiding van het liedje *Zie ginds komt de stoomboot*, en het kort gesproken commentaar van Philip Bloemendal ‘Voor het eerst sinds de bevrijding komt Sint Nicolaas in Nederland. Zijn verschijning op de wal in Eindhoven doet iets vreemdsoortig aan. Zou de goede Sint in Spanje ook van de textielschaarste te lijden gehad hebben?’⁸

Gedurende de oorlogsjaren heeft de Sint ieder jaar gewoon zijn intrede gedaan in Nederland. Opvallend is wel de boodschap die de commentator meegeeft tijdens de uitzendingen tijdens de oorlogsjaren. Zo is het commentaar in 1942 ‘De Sint geeft de Amsterdammers mee zich niet de kaas van het brood te laten eten.’⁹ Ook in het journaal van 1945 zijn opvallende uitspraken over de bevrijding en de textielschaarste. De beelden van de intochten brachten behalve bewijs van de aankomst van de Sint ook maatschappelijke boodschappen met zich mee. De boodschap die verborgen ligt onder het commentaar is dat het publiek, ondanks de zware jaren tijdens de oorlog, de hoop niet moesten verliezen en sterk moesten zijn. Dergelijke boodschappen kwamen in meerdere items van polygoonjournaals naar voren tijdens en net na de oorlog. Net na de oorlog kreeg het polygoonjournaal zelfs een geheel andere vorm.

Na de oorlog presenteerden de bioscoopjournaals een voorbeeldig Nederland. Zowel *Neerlands Nieuws* als *Wereldnieuws* van Polygoon stonden symbool voor het naoorlogse Nederland. Via het polygoonjournaal kon de overheid de bevolking in Nederland makkelijk bereiken. In het licht van de wederopbouw was het dan ook van belang dat het Nederlandse volk weer vertrouwen kreeg in de samenleving. Polygoon-Profilti, die verplicht gefuseerd waren tijdens de oorlogsjaren onder dwang van de bezetter, werd onder toezicht gesteld van de overheid die er op toe zag dat er voor het bioscoopjournaal zoveel mogelijk een positieve benadering gehanteerd werd.¹⁰ Deze positivistische manier van uitzenden moest de bezoekers van het polygoonjournaal de kracht geven te beginnen aan de wederopbouw van Nederland.¹¹ Dit stond duidelijk in contrast met de vormgeving van het polygoonjournaal van voor en tijdens de oorlogsjaren.

---

⁸ Polygoon bioscoopjournaal 1954. *Weeknummer 45-48*. ToBis Hollandsch Nieuws, 1945.

⁹ Polygoon bioscoopjournaal 1942. *Weeknummer onbekend..* ToBis Hollandsch Nieuws, 1942.

¹⁰ Beeld en geluid Wiki, “Polygoon” [2010]

Beeldengeluidwiki.nl – 10-12-2010 <http://beeldengeluidwiki.nl/index.php/Polygoon>

¹¹ H. Righart en P. de Rooy, “In holland staat een huis: Weerzin en vertedering over ‘de jaren vijftig’”. In *Een stille revolutie?: cultuur en mentaliteit in de lange jaren vijftig*, red. P. Luykx en P. Slot (Hilversum: Verloren 1997): 11-18.

De jaren voor de oorlog had het polygoonjournaal, zoals eerder beschreven, enkel een informatieve houding. Enkel hoognodig werd een tussencommentaar toegevoegd. Er was dus geen sprak van het ‘opleuken’ van de journaals door middel van gesproken teksten. Tijdens de oorlog veranderde er veel door verschillende gebeurtenissen. Uit angst voor het verlies van banen en de in beslagname van apparatuur en het waardevolle archief waar men twee decennia lang zo hard aan gewerkt heeft, besloot directeur C. van der Wilden de werkzaamheden van de filmfabriek in de oorlog voort te zetten. Uiteraard gebeurde dit niet zonder de inmenging en strenge toezicht van de bezetter. Niet alleen bemoeiden de Duitsers zich met de inhoud van de uitzendingen. Ook moesten Polygoon en Profilti een verplichte samenwerking aan gaan met het Duitse filmverhuurkantoor Tobis.¹²

1.2 De ontwikkeling tijdens de vroegere jaren

Op technologisch gebied heeft er een enorme vooruitgang plaats gevonden in de periode van 1924 tot 1945. Al lijkt het, wanneer we nu de beelden terug kijken, niet heel spectaculair. Toch is de overgang van donkere, slechte kwaliteitsfilms naar beter beeld met geluid goed zichtbaar. In deze twintig jaar heeft er een enorme ontwikkeling plaats gevonden op filmgebied. Dit is ook te zien aan de Sinterklaasintochten die vertoond werden in deze periode.

Zoals ik al beschreef was de vertoning van de aankomst van de Sint in 1924 donker en zonder geluid. De ontwikkeling van beter beeld en het ontwikkelen van de geluidsfilm hebben er aan bijgedragen dat de intocht van de Sint mooier en beter neergezet kan worden. Echter is er door de jaren heen niet veel veranderd in de manier van filmen. Ieder jaar worden eigenlijk de zelfde beelden getoond van de Sint die aankomt met zijn boot, de kade opstapt en vervolgens te paard zijn intocht houdt door de binnenstad. De grootste verandering zit hem echter in de verhalende vertellingen om de beelden heen die in de jaren veertig zijn toegevoegd.

---

¹² Beeld en geluid Wiki, “Polygoon” [2010]
Beeldengeluidwiki.nl – 10-12-2010 <http://beeldengeluidwiki.nl/index.php/Polygoon>

2 Televisie

2.1 *De Sint voor het eerst op TV*

Nederland begon in 1951 met het experimenteel uitzenden van televisie. Vanaf het radio omroepbestel was er in Nederland al sprake van een verzuild systeem. Toen televisie echt ging uitzenden in 1956 werd besloten wederom met het verzuilde systeem te werken. De eerste zender vanuit waar werd uitgezonden kreeg de naam die het nu nog steeds heeft, Nederland 1. De zender werd vooral gebruikt voor nieuws en informatievoorziening. Zo werd bijvoorbeeld met name het polygoonjournaal uitgezonden.¹³ Ook van de Sinterklaasintochten werd verslag gedaan op de Nederlandse televisie. De polygoonjournaals werden uitgezonden, en daarmee werd dus ook verslag gedaan van de aankomst van de Sint. Televisie was in deze tijd nog niet populair bij het grote publiek. Een toestel aanschaffen was duur, de beelden en het geluid waren slecht en hetgeen uitgezonden werd verschilde niet van de polygoonjournaals in de bioscopen.¹⁴

De echte doorbraak van televisie, ook wel de gouden jaren genoemd, kwam in Nederland in de jaren zestig. De ontwikkeling van televisie was toen inmiddels vele malen verder. Eind jaren vijftig en begin jaren zestig hebben veel ontwikkelingen plaats gevonden. In 1956 werd televisie onder de verantwoording van de overkoepelende organisatie NTS, Nederlandse Televisie Stichting, geplaatst. Phillips speelde een belangrijke rol in deze beslissing. Aangezien er in de jaren zestig nog geen wet bestond over televisie uitzenden, ontstond er een debat over de status van televisie toen er sprake was van de komst van een tweede zender die mogelijk commerciële privileges zou krijgen.¹⁵

NTS zond de Sinterklaasintocht uit van 1952 tot 1969. Tot 1964 werd de intocht slechts als nieuwsbulletin meegenomen in het polygoonjournaal. Vanaf 1964 kreeg de intocht haar eigen zendtijd en werd het echt een programma op zichzelf. Echter waren de beelden nog zwart-wit, en was er geen sprake van live televisie. Toch kreeg de intocht van de Sint dit keer voor het eerst echt de vorm van een verhalende uitzending. Drie presentatoren, Herman Broekhuizen, Hannie Lips en Wim Quint hadden onderling contact en maakte van de intocht een ware show. Afgezien

---

¹³ Nederlandse Omroep Stichting, *Radio en Televisie in Nederland*, (Hilversum: NOS, 1973), 26.

¹⁴ Nederlandse Omroep Stichting, 28.

¹⁵ Eli Noam, *Television in Europe*, (New York: Oxford University Press, 1991), 167.

van het feit dat de filmstijl nog steeds vergelijkbaar was met de beelden van de intocht van de polygoonjournaals, was deze uitzending een stuk vermakelijker om naar te kijken. Technologisch gezien was er dus geen grote vooruitgang, maar door het verhalende aspect dat de hoofdmoot voerde werd de intocht vermakelijk. De ruim zevenentwintig minuten durende uitzending neemt ruim de tijd om de aankomst van de Sint te presenteren.¹⁶

Door de commentaren van de drie presentatoren lijkt deze uitzending een live uitzending te zijn. Het lijkt alsof hetgeen uitgezonden werd ook daadwerkelijk op dat moment plaats vond. In het boek *Liveness* beschrijft Philip Auslander twee betekenissen van live, het direct uitzenden van een gebeurtenis, waarbij de presentator en het publiek fysiek gelijktijdig ‘aanwezig’ zijn. Het publiek ziet de gebeurtenis zoals deze plaats vindt op dat moment, maar is lijfelijk niet aanwezig. De tweede betekenis van live die Auslander geeft is recorded live. Dit is een oxymoron, want hoe kan iets dat opgenomen is live zijn? Er wordt in dit geval gebruik gemaakt van het fenomeen liveness. Het publiek kijkt naar de gebeurtenis zoals deze plaats vind, maar echter zijn zij niet fysiek gelijktijdig ‘aanwezig’. Het publiek kijkt terug naar iets dat eerder opgenomen is, er zit een gat tussen productie en receptie, maar krijgt toch het gevoel dat hij fysiek gelijktijdig ‘aanwezig’ is.¹⁷ Er wordt dus liveness gecreëerd tijdens deze vertoning van de Sinterklaasintocht door middel van een recorded live uitzending.

2.2 *Live en kleurrijk*

In 1967 wordt een grote stap gezet. Een jaar eerder is namelijk de kleuren televisie geïntroduceerd in Nederland.¹⁸ De NTS zendt in 1967 dan ook voor de eerste maal de intocht live en in kleur uit. Echter bezit nog maar een kleine bevolkingsgroep van Nederland een kleurentoestel in dit jaar.¹⁹

---

¹⁶ Polygoon Hollands nieuws. *Feestelijke intocht St. Nicolaas*. Nederland 1, NTS, 14-11-1964.

¹⁷ Philip Auslander, *Liveness: Performance in a Mediatized Culture*, (London en New York: Routledge, 2008), 60-61.

¹⁸ N.O.S.-opleidingscentrum, *technische aspecten van de omroep*, (Amsterdam: Wetenschappelijke uitgeverij, 1972), 100.

¹⁹ Nederlandse Omroep Stichting, afdeling kijk en luister onderzoek. *Kinderen en TV: 1976*, (Hilversum, 1976), 18.

In 1969 treedt de Omroepwet in werking en vanaf dat moment worden de NRU en de NTS met hun bestaande taken ondergebracht in één stichting: de Nederlandse Omroep Stichting. Deze sterke overkoepelende organisatie werd opgericht om technologische faciliteiten en coördinatie te verschaffen. Ook werden zij aangesteld om verschillende programma's te maken; zoals nieuws en sport uitzendingen. Later bereide het programma aanbod van de NOS uit met onder andere culturele, informatieve, minderheden- en jeugdprogramma's, maar de nadruk ligt op de nieuwsvoorziening en de programma's die zich lenen voor een gezamenlijke aanpak.²⁰ Vanaf 1970 nam de Nederlandse Omroep Stichting, NOS, de taak van het uitzenden van de intocht van de NTS over.²¹

Een van de taken van de NOS was het maken van jeugdprogramma's. Met de overname van de intocht van de Sint was natuurlijk een jeugdshow geboren. De shows die door de NOS worden gemaakt omtrent de intocht staan ook daadwerkelijk in het teken van de kinderen. Zoals te zien is in de uitzending van 1977. Wieteke van Dort presenteert de show te midden van een menigte kinderen.²² Dit zorgt voor een hoop geschreeuw en een ongeordende uitzending, die vooral erg lang duurt op deze manier. De maar liefst ruim 66 minuten durende uitzending is erg langdradig en moeilijk te volgen door het vele omgevingsgeluid.

Iets dat wel opvalt is dat de intocht vooral verhaal begint te krijgen. Er wordt door de andere presentator, Adrie van Oorschot, de illusie gewekt dat de Sint nog niet in beeld is, en misschien dus wel te laat komt.²³ Deze vorm heeft al het begin van de latere intochten waarin ieder jaar een probleem lijkt te zijn omtrent de intocht.

Ook worden meer camera's gebruikt. In plaatst van enkel de presentatoren en de Sint te volgen, worden nu ook shots gemaakt van bijvoorbeeld een hoge toren, om op deze manier een zogenaamd bird angle te creëren. De technologie is dus beduidend beter dan enkele jaren ervoor. Echter wordt de Sint pas gefilmd zodra de boot in zicht is. Er zijn geen camera's aan boord, en ook het stemgeluid van de Sint kan pas gehoord worden wanneer de Sint aan wal is.²⁴

Al deze vernieuwingen waren zelfs voor de zwart-wit toestellen al een enorme vooruitgang. Midden jaren zeventig bezit nog steeds maar een klein deel van de Nederlandse

---

²⁰ Eli Noam, 169.

²¹ Beeld en geluid Wiki, "Sinterklaasintocht 1070" [2009]

Beeldengeluidwiki.nl – 10-12-2010 http://beeldengeluidwiki.nl/index.php/Intocht_Sinterklaas_1970

²² Polygoon Hollands nieuws. *Intocht van Sinterklaas*. Nederland 3, NOS 19-11-1977.

²³ Polygoon Hollands nieuws. *Intocht van Sinterklaas*. Nederland 3, NOS 19-11-1977.

²⁴ Polygoon Hollands nieuws. *Intocht van Sinterklaas*. Nederland 3, NOS 19-11-1977.

bevolking een kleurentoestel. Slechts een derde van de bevolking bezit een dergelijk televisietoestel blijkt uit een onderzoek uit 1976. Echter beïnvloedde dit niet het kijkgedrag.²⁵

2.3 *De intocht; Een verhaal op zich*

In de jaren tachtig lijkt er qua vormgeving ineens een enorme omslag plaats te vinden. Waar voorgaande jaren enkel sprake was van verslaggeving van de intocht, is er nu een volledig verhaal ontstaan rondom deze gebeurtenis. De cameravoering is ook enorm veranderd. Niet alleen wordt er nu gebruik gemaakt van enkele camera's aan wal, maar ook op de boot wordt gefilmd. Dit heeft het effect dat er als het ware twee verhalen ontstaan. Het verhaal op de boot van de Sint, en het verhaal aan wal waar al het publiek staat te wachten.

De reden waardoor deze mobiliteit met camera's mogelijk werd was doordat de apparatuur vele malen geslonken was in volume. Niet alleen waren de camera's kleiner, maar ook lichter. Dit zorgde ervoor dat het mogelijk werd een camera's mee te voeren in de hand of bijvoorbeeld op de schouder in plaats van enkel op statief. Deze verbetering van de techniek heeft er dus voor gezorgd dat er meer gefilmd kon worden vanaf meerdere locaties.²⁶ Dit heeft dan ook geresulteerd in een totale nieuwe vorm van de intocht, de verhalende vorm. Het verhaal van de Sint, en het verhaal van het publiek wachtend aan wal tot de Sint zal aankomen.

Daarnaast wordt er vanaf begin jaren tachtig een probleem in de uitzending ingebouwd waar de hele uitzending als het ware om draait. Ieder jaar is dit een ander probleem dat gekoppeld wordt aan de plek van aankomst. Niet de aankomst van de Sint is dus de hoofdmoot van de uitzending, maar het probleem dat de Sint ondervindt om aan land te kunnen komen. De uitzendingen duren nu ruim zeventig minuten en zijn een leuk schouwspel om te zien.

Wanneer de Sint de wal heeft bereikt doet hij wel nog steeds zijn intocht door de stad. Terwijl hij door de stad loopt zijn er verschillende acts te zien op straat. Dit element verschilt niet veel met de voorgaande jaren. Echter wordt nu wel gebruik gemaakt van een voice over. Aart Staartjes praat de gehele tocht door de stad aan elkaar waardoor de uitzending geen moment

---

²⁵ Nederlandse Omroep Stichting, afdeling kijk en luister onderzoek, 18.

²⁶ Kristin Thompson en David Bordwell, *Filmhistory, an introduction*, (New York: McGraw Hill, 2003), 678.

langdradig wordt. Een belangrijk onderdeel hierbij is ook de versnelde cameravoering die buiten beelden van de Sint ook vele andere beelden vertoont.²⁷

Op een januari 1995 werd de NPS in het leven geroepen om de taak van het uitzenden van deze culturele, informatieve, minderheden- en jeugdprogramma's over te nemen. Van 1995 tot 2009 verzorgde de NPS de uitzending van de Sinterklaasintocht.²⁸ De eerste vijf jaar na de overname van de uitzending van de intocht veranderde er niet veel. Daarna werd de vormgeving uiteindelijk wel weer een nieuw leven ingeblazen. Maar niet alleen de uitzending rondom de intocht verandert, ook ontstaat er een soort spektakel om de intocht heen. In 2001 introduceert de NPS het Sinterklaasjournaal. Het Sinterklaasjournaal is een jaarlijkse nieuwsrubriek waarin kinderen kunnen zien wat Sinterklaas allemaal meemaakt. Het 'echte' televisiejournaal is de basis voor de serie, waarin de verhaallijnen in stukjes als reportages worden gepresenteerd.²⁹

De eerste aflevering van het Sinterklaasjournaal is ieder jaar drie dagen voor de daadwerkelijke intocht. De intocht zelf is ook onderdeel geworden van het Sinterklaasjournaal. Dit is namelijk een extra lange live uitzending van ongeveer een uur. Qua verhaalspektakel is er niet veel veranderd ten opzicht van de jaren ervoor. Nog steeds is het verhaal omtrent de aankomst van de Sint de hoofdmoot van de uitzending. Echter heeft de uitzending nu de vorm gekregen van een journaal. Vanuit de studio wordt verslag gedaan door presentatrice Dieuwertje Blok, terwijl Rick Hoogendoorn vanaf de kade verslag uitbrengt.³⁰

Opvallend is wel dat een aantal jaar later het spektakel rondom de intocht van de Sint steeds groter lijkt te worden. Niet alleen de publieke omroep verzorgt Sinterklaas programma's, maar ook de commerciële zenders brengen de Sint in beeld. Dit brengt met zich mee dat er niet meer een enkele televisiesint is. Tot aan 2008 was dit wel het geval. Televisiesint Bram van der Vlucht zegt hierover: "Meer dan veertig jaar geleden is de afspraak gemaakt dat het wijs is op televisie één sint te laten zien. Maar dat is niet meer vol te houden. In die tijd had je een handvol omroepen, nu een veelvoud."³¹ En deze veelvoud zorgt dus voor een soort van mediahype rondom deze goedheiligman.

---

²⁷ Polygoon Hollands nieuws. *Intocht Sinterklaas 1989 Gorinchem*. Nederland 3, NOS, 18-11-1989.

²⁸ Beeld en geluid Wiki, "Sinterklaasintocht 2009" [2009]

Beeldengeluidwiki.nl – 10-12-2010 http://beeldengeluidwiki.nl/index.php/Intocht_Sinterklaas_2009

²⁹ NTR "Sinterklaasjournaal"

Sinterklaasjournaal.ntr.nl – 25-12-2010 <http://sinterklaasjournaal.ntr.nl/#/home>

³⁰ Sinterklaasjournaal. *Sinterklaasintocht Middelburg*. Nederland 1, NPS, 18-11-2006.

³¹ Mark Langeslag. "Televisiesint een duo-baan." *Algemeen Dagblad*, 13 november 2008

3 De intocht; een ceremonieel media evenement

Hier boven heb ik beschreven wat dat er een soort mediahype is ontstaan rondom de Sinterklaasintocht. Niet enkel de intocht zelf wordt uitgezonden, maar ook vele programma's eromheen presenteren de populaire Sint. Deze ontstane hype is naar mijn inziens de oorzaak van de steeds populairder wordende intocht. De verschuiving in techniek door de decennia heen die ik hierboven heb laten zien, zijn hier de oorzaak van. Door de veranderingen in techniek is de inhoudelijke vorm ook veranderd van informatief item van slechts twee minuten naar een verhalend spektakel van ruim zeventig minuten.

Deze hype wordt tijdens de maanden november en december flink aangewakkerd. Er zijn dan iedere dag vele Sinterklaasprogramma's te zien op verschillende zenders, zowel publiek als commercieel. Het kijkende publiek wordt al ruim voor de intocht ingelicht over het reilen en zeilen rondom de Sint en zijn Pieten. De intocht zelf is ook razend populair. Buiten het feit dat er duizenden kinderen met ouders de intocht persoonlijk bijwonen, wist de NTR in 2010 ruim 2,1 miljoen kijkers te trekken door de intocht live uit te zenden.³² Door de decennia heen is er dus veel veranderd omtrent de presentatie van deze eeuwenoude traditie. Toch is het geen media evenement te noemen.

De kijkervaring van televisie wordt door veel wetenschappers gedefinieerd als een sequentie patroon van stimuli; zoals afbeeldingen, boodschappen, issues en verhalen, waardoor televisie versmelt in een soort supertekst die de aandacht van de kijker blijft trekken. Volgens Dayan Katz zijn media evenementen ook een dergelijk genre. Toch hebben ze een unieke vorm waardoor ze zich onderscheiden van de andere televisiegenres. Het grootste verschil is dat media evenementen geen sleur, ofwel flow met zich mee brengen. Sterker nog, ze zijn onderbrekingen van de flow. Ze doorbreken de normale flow van uitzenden en de flow van onze levens. Televisie evenementen zijn een voorstelling van uitzonderlijke dingen om over na te denken, getuigen van te zijn of om te doen.³³

---

³² Publieke Omroep. "Kijkcijfers intocht Sinterklaas in jaren niet zo hoog." [2010] *mediacourant.nl* – 19-11-2010 <http://www.mediacourant.nl/?p=89370>

³³ Daniel Dayan en Elihu Katz, *Media events: the live broadcasting of history*, (Cambridge: Harvard University Press, 1992), 4.

Nog belangrijker is dat de media evenementen live zijn. Ze worden uitgezonden op het moment dat ze plaats vinden, en zoals ze plaats vinden. Met die reden zijn de onvoorspelbaar in de zin dat er iets fout kan gaan. Een derde verschil is dat de gene waar het evenement om draait, de hoofdpersoon als het ware, een publiek persoon is. Hierbij kan gedacht worden aan politica, Koninklijke familie of internationale bekendheden. Het zijn in ieder geval persoonlijkheden met aantrekkingskracht die onze aandacht weten te trekken.³⁴

Een vierde verschil is dat de evenementen vooraf gepland zijn. Ze worden vooraf dan ook aangekondigd en gepromoot bij het kijkende publiek. Een laatste belangrijk verschil is dat het gebeurtenissen zijn die eenmalig plaats vinden. Een goed voorbeeld van een media evenement is dus bijvoorbeeld een Royal wedding zoals bijvoorbeeld de bruiloft van Prins Charles en Diana, of een begrafenis, zoals de uitvaart van Diana jaren later.³⁵

Deze elementen van media evenementen die Dayan en Katz hebben getypeerd geven een duidelijke omschrijving van wat een media evenement precies is. Daarbij zetten zij nog de volgende kanttekening “Despite its heaviness, we shall argue that the elements in our definition are “necessary”, and that no subject of them is “sufficient” without the others. This hypotheses does not mean that the elements can not exist without one another, but they are not then what we call media events; they are something else.”³⁶

Wanneer bovenstaande omschrijving vergeleken wordt met de elementen van de Sinterklaasintocht kan gezegd worden dat deze niet volledig overeen komen met de hedendaagse uitzending van de Sinterklaasintocht. Het doorbreekt wel de routine van de dagelijkse flow, ook is het live en draait het om een publieke bekendheid die onze aandacht weet te trekken, ook is het vooruit gepland, maar het vind jaarlijks plaats. Het is dus geen eenmalige gebeurtenis, waardoor het volgens Dayan en Katz geen media evenement genoemd mag worden: “This hypotheses does not mean that the elements can not exist without one another, but they are not then what we call media events; they are something else.”³⁷

Toch is het een groots evenement met veel populariteit. Naar mijn inziens zou het wel een media evenement genoemd kunnen worden. Echter zal de typering van Dayan en Katz een combinatie zijn van een media evenement en een ceremonieel evenement. Zij definieert een

---

³⁴ Daniel Dayan en Elihu Katz, 5.

³⁵ Daniel Dayan en Elihu Katz, 8.

³⁶ Daniel Dayan en Elihu Katz, 9.

³⁷ Daniel Dayan en Elihu Katz, 9.

ceremonie namelijk als een plechtigheid die een belangrijke gebeurtenis markeert. Tijdens een ceremonie worden rituele handelingen uitgevoerd. Sommige ceremoniën zijn unieke gebeurtenissen, andere worden regelmatig uitgevoerd en zijn een eeuwenoude traditie.³⁸ De Sinterklaas intocht is een combinatie van deze twee definities. Ik denk dat ook dat het jaarlijks wederkeren van de Sinterklaasintocht een ceremonieel media evenement genoemd kan worden.

---

³⁸ Dayan Daniel en Elihu Katz, 92-94.

4 De intocht door de decennia heen

In bovenstaand onderzoek heb ik de lange geschiedenis van het uitzenden van de Sinterklaasintocht besproken. In dit hoofdstuk zal ik een korte en duidelijke samenvatting geven van de veranderingen die hebben plaatsgevonden.

Ik begon het onderzoek met het polygoonjournaal. In deze manier van uitzenden heeft op technologisch gebied enorme ontwikkeling doorgemaakt in de periode van 1924 tot 1945. De overgang van donkere, slechte kwaliteitsfilms naar beter beeld met geluid goed zichtbaar. In deze twintig jaar heeft er een enorme ontwikkeling plaats gevonden op filmgebied. Dit is ook te zien aan de Sinterklaasintochten die vertoond werden in deze periode. Hierin zat niet alleen een verandering in kwaliteit van beeld, maar ook in de manier van uitzenden. De eerste jaren waren geluidloos en kregen mensen alleen beelden te zien. Dit veranderde naar slecht geluid met tussentitels om uiteindelijk met betere kwaliteit kort verslag te doen van het geen zich afspeelde op het bioscoopscherm. Door de verbeterde beelden en geluid kon de intocht mooier getoond worden, maar de vormgeving veranderde niet in deze jaren.

De jaren na de Tweede Wereldoorlog werd het polygoonjournaal gebruikt door de overheid om de burgers in Nederland te bereiken. Zij verspreide maatschappelijke boodschappen die het volk hoop en kracht moesten geven voor de wederopbouw van Nederland. Ook in de items over de Sinterklaasintochten de eerste paar jaar na de oorlog komen deze boodschappen duidelijk naar voren. Ook de Sinterklaasintocht werd dus gebruikt om maatschappelijke boodschappen over te brengen.

In 1952 werd de intocht voor het eerst uitgezonden op televisie. Weliswaar was dit nog geen eigen uitzending maar was de intocht slechts een item van een polygoonjournaal dat op televisie werd uitgezonden. Pas in 1964 kreeg de intocht haar eigen uitzendtijd. In de jaren daarna volgde veel nieuwe veranderingen zich in snel tempo elkaar op. Eind jaren zestig vind namelijk de grote omslag plaats van zwart-wit televisie naar kleur. Maar niet alleen wordt de intocht dit jaar in kleur uitgezonden, ook vind in 1967 de aller eerste live uitzending van de intocht plaats.

De jaren die daarna volgen wordt vooral de techniek sterk verbeterd. Kleinere camera's zorgen er voor dat er mobieler omgegaan kan worden met de apparatuur. Er wordt vanaf meerdere locaties gefilmd, en vanaf de jaren tachtig krijgt de intocht hierdoor een andere vorm.

Doordat de Sint gevolgd kan worden tijdens zijn tocht op de boot, en tegelijkertijd ook gefilmd kan worden op de kade ontstonden twee verhaallijnen door elkaar. Dit alles maakte het mogelijk een meer verhalend aspect toe te voegen aan de intocht.

Na de jaren tachtig is dit verhalende aspect steeds belangrijker geworden. Het is steeds groter uitgepakt. Ook andere televisieprogramma's zijn hier omheen gebouwd. Dit alles heeft er voor gezorgd dat vanaf eind jaren negentig de intocht veranderd is in een soort media hype. Niet alleen de publieke zenders hebben hierbij een aandeel, maar ook de commerciële zenders zijn zich er mee gaan bemoeien. Dit heeft geresulteerd in het effect dat de intocht van Sinterklaas als het ware een ceremonieel media evenement is geworden.

Dit is dan ook de grootste verandering die heeft plaats gevonden in de geschiedenis van het uitzenden van de intocht. Door de verbeteringen in techniek is de jaarlijkse uitzending van de Sinterklaasintocht enorm veranderd qua uiterlijk maar vooral qua stijl. Waar in de begin jaren vooral kort aandacht werd besteed tijdens de polygoonjournaals aan de intocht van de Sint als informatie voor het volk, is het hedendaags een grote show, waarvan de hoofdmoot is een leuk fictieverhaal neer te zetten, dat enorm veel kijkcijfers trekt.

Tegen mijn verwachting is zijn er geen maatschappelijke invloeden te noemen die specifieke veranderingen bij de Sinterklaasintocht teweeg hebben gebracht. Enkel de verandering bij de polygoonjournaals na de oorlog zijn opvallend. Echter was het niet zo dat maatschappelijke boodschappen enkel naar voren kwamen bij het item over de Sinterklaasintocht, deze maatschappelijke boodschappen kwamen bij alle items naar voren. Ik kan dus concluderen dat de veranderingen van het uitzenden van de Sinterklaasintocht enkel zijn gestuurd door veranderingen in techniek.

Literatuur

Dayan Daniel en Elihu Katz. *Media events : the live broadcasting of history*. Cambridge: Harvard University Press, 1992.

Eli Noam. *Television in Europe*. New York: Oxford University Press, 1991.

Nederlandse Omroep Stichting, afdeling kijk en luister onderzoek. *Kinderen en TV: 1976*. Hilversum: 1976.

Nederlandse Omroep Stichting. *Radio en Televisie in Nederland*. Hilversum: NOS, 1973.

N.O.S.-opleidingscentrum. *Technische aspecten van de omroep*. Amsterdam: Wetenschappelijke uitgeverij, 1972.

Philip Auslander. *Liveness: Performance in a Mediatized Culture*. London and New York: Routledge, 2008.

Righart, H. en P. de Rooy. "In holland staat een huis: Weerzin en vertedering over 'de jaren vijftig'". In *Een stille revolutie?: cultuur en mentaliteit in de lange jaren vijftig*, geredigeerd door P. Luykx en P. Slot (Hilversum: Verloren 1997): 11-18.

Thompson, Kristin en David Bordwell. *Filmhistory, an introduction*. New York: McGraw Hill, 2003.

Bronnen

Archief Beeld en Geluid

- Polygoon Hollands nieuws 1924. *Weeknummer 23-21*. ToBis Hollandsch Nieuws, 1924.
- Polygoon Hollands nieuws 1935. *Weeknummer 35-48*. ToBis Hollandsch Nieuws, 1935.
- Polygoon bioscoopjournaal 1941. *Weeknummer onbekend.*. ToBis Hollandsch Nieuws, 1941.
- Polygoon bioscoopjournaal 1942. *Weeknummer onbekend.*. ToBis Hollandsch Nieuws, 1942.
- Polygoon bioscoopjournaal 1954. *Weeknummer 45-48*. ToBis Hollandsch Nieuws, 1945.
- Polygoon Hollands nieuws. *Feestelijke intocht St. Nicolaas*. Nederland 1, NTS, 14-11-1964.
- Polygoon Hollands nieuws. *Intocht van Sinterklaas*. Nederland 3, NOS 19-11-1977.
- Polygoon Hollands nieuws. *Intocht Sinterklaas 1989 Gorinchem*. Nederland 3, NOS, 18-11-1989.
- Sinterklaasjournaal. *Sinterklaasintocht Middelburg*. Nederland 1, NPS, 18-11-2006.

Internet

Beeld en geluid. “Geschiedenis van de Polygooncollectie.”

Beeldengeluid.nl – 25-01-2011

http://www.beeldengeluid.nl/template_subnav.jsp?navname=polygoon_geschiedenis&category=collectie_informatie

Beeld en geluid Wiki, “Polygoon” [2010]

Beeldengeluidwiki.nl – 10-12-2010 <http://beeldengeluidwiki.nl/index.php/Polygoon>

Beeld en geluid Wiki, “Sinterklaasintocht 1070” [2009]

Beeldengeluidwiki.nl – 10-12-2010

http://beeldengeluidwiki.nl/index.php/Intocht_Sinterklaas_1970

Beeld en geluid Wiki, “Sinterklaasintocht 2009” [2009]

Beeldengeluidwiki.nl – 10-12-2010

http://beeldengeluidwiki.nl/index.php/Intocht_Sinterklaas_2009

Publieke Omroep. “Kijkcijfers intocht Sinterklaas in jaren niet zo hoog.” [2010]
mediacourant.nl – 19-11-2010 <http://www.mediacourant.nl/?p=89370>

Museum Catharijneconvent. “Infoblad Sint-Nicolaas.” [2009]
Museum Catharijneconvent.nl – 19-11-2010 <http://denhelder.okkn.nl/fman/106.pdf>

NTR “Sinterklaasjournaal”
Sinterklaasjournaal.ntr.nl – 25-12-2010 <http://sinterklaasjournaal.ntr.nl/#/home>

VPRO. “Zie ginds komt de filmploeg.” [2010]
VPRO.nl – 19-11-2010 <http://geschiedenis.vpro.nl/artikelen/19946825/>

Krantenartikelen

Mark Langeslag. “Televisiesint een duo-baan.” *Algemeen Dagblad*, 13 november 2008